

Muraközi ló regenerálása

A muraközi ló kialakulása a XVIII. század homályába veszik, amikor az egykori Magyar Királysághoz tartozó Muraközben élénk szekerező kereskedelem folyt, a muraközi kocsisok fél országon át szállították az árut Trieszt, Fiume és Pest között. Az ilyen távolságok megtételéhez jó ügetőképességű lovak kellettek, melyeknek mindemellett nagy tömegeket kellett megmozgatniuk. Ezek a lovak nóri eredetűek voltak, melyek a helyi lóanyaggal keveredve, a méntelepeken felállított arab ménekkel nemesítve alakították ki a muraközi lovat, amelyek a XIX. században Vas és Sopron vármegyét is „meghódították”. A XIX. század végén a muraközi kancák számát 15-20.000-re becsülték. Kedvező használati tulajdonságai ellenére a muraközi ló, mindig a magyar lótenyésztés mostohagyereke volt. A katonai irányítás alá tartozó lótenyésztés a hidegvérű lovakat mindig is lenézte, tenyésztésüket sokáig gátolta, majd szűk keretek közé szorította. A gazdasági szakírók azonban egyöntetűen kedvezően nyilatkoztak róla, s tenyésztésüket felkarolandónak tartották. A magyar kisbirtokosok szintúgy szerették, mert amellet, hogy teljes mértékben el tudták végezni velük a mezőgazdasági munkákat, a könnyű kocsikat hosszú távon is ügetésben vitték.

A II. világháegés után, a hidegvérű tenyészállomány pótlására, belga-ardenni méneket importáltak, a hivatalos tenyészirány is ez a típus lett, s a muraközi méneket kivonták a tenyésztesből. Az Állattenyésztési Kutató Intézet Dr. Ócsag Imre vezetésével 1957 nyarán mintegy 30 kanca és 3 mén bevonásával indította el a muraközi ló regenerálási programját. A 15 éven keresztül végzett tenyésztesői munka eredményeként 1972-ben a muraközit önálló fajtaként ismerték el.

A frissen bejegyzett fajtát a XX. század utolsó évtizede sodorta magával. A kisebb testtömege miatt a vágócsikó előállításban nem jutott élettér a nagyobb testű hidegvérű társai mellett, fogatos munkák pedig mind jobban beszűkültek.

A muraközi ló típusának fenntartása mellett elkötelezett szakemberek hatására, az Órségi Nemzeti Park Igazgatóság (ÓNPI) célul tűzte ki a muraközi ló típusának regenerálását. A tenyésztesési program kidolgozását, végrehajtását elismert szakemberek segítették: Dr. Bodó Imre, Markos László, Dr. Pataki Balázs, Thomka Iván, Bartók László. Az ÓNPI igazgatója, Dr. Markovics Tibor mindig szívügyének tekintette a muraközi programot, így nyugodt körülmények között tudtuk folytatni a munkánkat.

A kidolgozott tenyésztesési program legfontosabb eleme a tenyésztes cél meghatározása volt, s mi ennek a célnak rendeltük alá a feladatokat.

Tenyésztes célunk: a muraközi állomány küllemében hordozza magán a noriker fajtacsoport jegyeit. A muraközi ló legyen: homogén, jellegzetes küllemű, élénk mozgású, kedvező munkakészségű, sokoldalúan használható ló. Jó takarmány-hasznosító, szerény igényű, tartós munkabírású, könnyen kezelhető. Hosszú, hasznos élettartamú, termékeny, jó csikónevelő képességű.

A legnagyobb kihívást a megfelelő tenyésztes állatok felkutatása volt, a legtöbb kancát a nyőgéri Hegyhát Szövetkezettől vásároltuk. A legnehezebb feladat mégis a megfelelő apaállatok beállításása volt. Ebben átütő sikert hozott Bartók Laci bácsi segítségével, aki felkutatatta 3034 Veszprémvarsány-8 Robit, aki a modern muraközi tenyésztes meghatározó, vonalalapító ménje lett. A kezdetektől törekedtünk az eltérő genetika háttérrel rendelkező, de a muraközi típusnak megfelelő apaállatok felkutatása is. Ezért nyúltunk a rokon fajta freibergerhez, ezért használtunk kisebb testű, elegánsabb megjelenésű magyar hidegvérű méneket, hol több, hol kisebb sikerrel.

Kidolgoztunk egy típusbírálati rendszert, amely egyszerűen és gyorsan elvégezhető, adattartalma könnyen feldolgozható, átlátható és egyértelműen megállapítható belőle, hogy az adott egyed muraközi típusú lónak tekinthető-e. A bírálat során természetesen a használhatóságot is bíráljuk.

A tenyésztesbe állítás előtt a minden kancáról felvesszük a fontosabb testméreteket, testtömeget és elkészítjük a bírálati lapot is. A választott- és növendék csikókat minden ősszel minősítjük a

típusbírálati rendszerünkkel, testméreteket és a testtömeget is felvesszük, s amennyiben a típusnak nem felelnek meg, selejtezzük a programból.

A muraközi programban részvevő (2017-2020) tenyészállatok méretei

Korcsoport	egyedszám	Marmagasság bottal (cm)	Marmagasság szalaggal (cm)	Övméret (cm)	Szárkörméret (cm)
Tenyézmén	11	155,4	165,3	191,2	22,9
Tenyézkanca	64	153,5	164,1	206,6	22,1

Az a kezdetektől fogva egyértelmű volt számunkra, hogy magántenyésztők nélkül nem tudjuk a muraközi tenyésztését folytatni, ezért kerestük azon leendő tenyésztőtársakat, akikkel közösen sikerre visszük majd a muraközi programot.

Ez sem volt egyszerű, mert először ki kellett alakítanunk a saját 22-23 kancás törzsállományunkat, a nem odaillőket selejtezve, a minőség javítása érdekében (nem törődve azzal, ha évekkel csúszik a tervezett létszám elérése), de fenn is kellett tartani az érdeklődést a potenciális tenyésztőtársak körében. Tenyésztőtársak szervezésében jó szövetségesnek bizonyult Rácz Károly (a Magyarartarka Tenyésztők Egyesületének elnöke), akivel a közös magyarartarka elnökségi tagságunk kapcsán jó barátság is kialakult. Munkánkat siker koronázta, hisz jelenleg 21 magántenyésztő tart muraközi lovat, és egyelőre nem tudjuk maradéktalanul kielégíteni a tenyésztésbe bekapcsolódni szándékozókat csikókkal.

2016. októberében szintet lépett a küldetésünk, hisz az akkori Földművelésügyi Minisztérium muraközi kutatási program elindítását jelentette be, melyet a muraközi lótenyésztők dolgoztak ki és a Magyar Hidegvérű Lótényésztő Országos Egyesület adta be jóváhagyásra.

2004-ben 6 kancával kezdtük el a tényleges tenyésztői munkát, 2016 őszén 46 tenézkanca volt a kutatási programba bevonható tenézkancák száma, ez a létszám mára 60-ra emelkedett!

A muraközi programban szereplő egyedek létszáma és megoszlása az ŐNPI és a magántenyésztők között

Korcsoport	ŐNPI		magántenyésztők		Összesen	
	2016.	2020.	2016.	2020.	2016.	2020.
Tenyézkanca	23	20	17	40	40	60
Tenyézmén	5	4	2	3	7	7
Növendék kanca	12	12	5	9	17	21
Növendék mén	12	14	3	4	15	18
Összesen:	52	50	27	56	79	106

Alapos tenyésztői munkát csak pontos adatgyűjtésre támaszkodva lehet végezni, ezért a fedeztetési, ellési adatokon túl a választási és növendék csikóról is folyamatosan gyűjtjük az adatokat (testméretek, testtömeg, küllemi minőség). A bírálatok során a használhatóságot fokozottan vizsgáljuk, hisz a muraközi lovat nem hústermelésre, hanem használati lónak tenyésztjük (egyébként több muraközit terápiás lóként használnak Ausztriában).

A választáskori testtömegeggyel a kanca csikónevelő képességére, az egyes ménnek ivadékcsoportjain keresztül a ménnek növekedési erélyére következtetünk.

2019-ben született csikók választási adatai

Kor-csoport	egyed (n)	Vál. életkor (nap)	MMB (cm)	ÖM (cm)	SzKM (cm)	Választási testtömeg (kg)	180 napra korr.vál. t.tömeg (kg)	Csikó / Anya testtömeg (%)
mén	17	184	129,2	151,1	19,8	303,6	297,3	45,9
kanca	9	171	125,9	149,0	18,9	278,6	294,0	46,1
összesen	26	180	128,1	150,4	19,5	294,9	296,2	46,0

MMB: marmagasság bottal mérve

ÖM: övméret

SzKM: szárkörméret

Minden évben egyedi párosítási tervet készítünk. A kancákat (ismerve pontos származásukat, tenyészeredményeiket, küllemi és használati tulajdonságaikat) az alkalmasnak vélt tenyészmenekkel célpárosítjuk. Ennek természetesen korlátot szab a ménnek létszáma, és mozgatásának lehetősége, de ezeken a fedeztetések ütemezésével igyekszünk segíteni.

És végezetül szükséges írnom néhány gondolatot az úgynevezett „muraközi ügy” margójára.

A szakmai vitákat hasznosnak és mindenkor szükségesnek tartom, bárhonnán nézzük ez viszi előre a dolgokat. A bajok ott kezdődnek, amikor ezek a viták már nem a szakmáról, és a jobbítás szándékáról, hanem saját akaratunk minden áron való átviteléről szólnak, s ebbe belekeverjük a személyeskedést is. Úgy gondolom ez vezetett „muraközi ügyben” a szakításhoz. Minden szakítás egy kudarc, az egymás meg nem értésének és elfogadásának a kudarca, s ezt sajnos **közösen** hoztuk össze.

Az Agrárminisztérium határozatban ismeri el a Muraközi Ló Tenyésztéséért Egyesületet a magyar hidegvérű lófajta vonatkozásában tenyésztőszervezetként, azokkal az egyedekkel, amelyekkel a muraközi fajta fajtarekonstrukciós programját is végre kívánja hajtani. A muraközi fajtára vonatkozó fajtarekonstrukciós tenyésztési programot két éven belül kell benyújtani a tenyésztési hatósághoz, s nem a tenyésztési programot kell lezárni, mint ahogy a MÁL 2020.szeptemberi számában tévesen megjelent.

Kovács-Mesterházy Zoltán